

Technické památky

Technické památky

Největším lákadlem technických památek je jejich různorodost a zejména jejich vztah ke všem odvětvím výroby a průmyslu. Jejich původ lze hledat již v době, kdy člověk poprvé začal ke svému prospěchu využívat sílu větru a vody. Průmyslová revoluce v 19. století pak přináší páru a nový fenomén - továrnu. Technickými památkami tedy označujeme vše, co usnadnilo člověku práci a posunulo vývoj kupředu. Zahrnují díla související s hornictvím, hutnictvím, energetikou či s rozvojem dopravy, ale na své si přijdou také milovníci romantických mlýnů a dřevěných lávek.

Technická památka

Třebíč 1 Větrný mlýn

Třípodlažní budova větrného mlýna byla postavena v roce 1836. Tento objekt nesloužil k mletí obilí, ale byl zařízený na drcení borové, dubové nebo smrkové kůry pro výrobu třísla. Postavili jej majitelé místních koželužen, bratři Budischowští, když místní mlynáři pro výnosnější mletí obilí zanedbávali mletí třísla.

Švařec

² Dřevěná lávka

Lávka ve Švařci zapadá do celkového rámce četnějších roubených staveb v tomto regionu, mezi něž patří např. lávka v Černvíru, v Prudké nebo tři mosty na samotném hradě Pernštejně. Dříve byly podobné dřevěné mostky i v Unčíně, Dalečíně nebo Strážku. Krytá dřevěná lávka přes řeku Svratku je 22 metrů dlouhá a téměř 2 metry široká a pochází z roku 1873. Vzhledem k nízké životnosti dřevěných mostů se jedná o výjimečnou technickou památku.

Věžnice

³ Most U Lutriána

Středověký most ve Věžnici leží na odbočce Haberské stezky, jedné z nejdůležitějších spojnic raně středověkého českého státu. Most o třech mostních obloucích, překonávající říčku Šlapánku, dostal jméno podle blízkého mlýna nazývaného U Lutriána.

Sedlice

⁴ Vodní nádrž

Přehradní nádrž Sedlice, nacházející se na řece Želivce, byla zbudována v letech 1921–1927. Nad vodním dílem se klene desetiobloukový kamenný most postavený v roce 1927 firmou Ing. Hlava a Kratochvíl, který je ukázkou znamenitého kamenického díla v době, kdy železobeton v mostním stavitelství začal definitivně nahrazovat kámen.

Vojslavice

⁵ Vojslavický most

Nad údolím řeky Želivky zatopeným přehradou se klene technická zvláštnost – dvojúrovňový most. Nad původním železobetonovým mostem z roku 1942, který nevyhovoval potřebám dálničního provozu, byl vystavěn v letech 1975–1976 nový ocelový dálniční most.

Velké Meziříčí

⁶ Dálniční most Vysočina

Dálniční most Vysočina, převádějící dálnici D1 z Prahy do Brna přes údolí řeky Oslavy, je ojedinělý svými rozměry, výškou nad terénem i způsobem provedení. Jde o nejvyšší a druhý nejdelší most na dálnici D1. Postaven byl v letech 1972–1978.

V souvislosti se stavbou a zprovozněním tohoto unikátního mostního díla vzniklo v Městském muzeu ve Velkém Meziříčí specializované oddělení, které se zabývá pozemními komunikacemi a mosty. Most Vysočina se stal „živým“ exponátem tohoto muzea. Návštěvníci jej mohou shlédnout při prohlídce přímo z okna muzea.

Dalešice

7 Vodní elektrárna

Dalešická přehrada neláká jen zájemce o krásné koupání a letní aktivity, ale i obdivovatele industriální architektury. Přecherčpávací vodní elektrárna, která je unikátním technickým dílem, byla dostavěna v roce 1978. Postavena byla v souvislosti s výstavbou jaderné elektrárny Dukovany. Hráz měla být původně betonová, při geologických průzkumech se ale zjistilo, že okolní prostředí pro tento typ stavby není vhodné. Proto nakonec vznikla hráz sypaná z jilu a místních materiálů. Je dlouhá 350 m a vysoká 100 m, takže je druhou nejvyšší sypanou hrází v Evropě. Elektrárnu je možno navštívit v rámci prohlídek zajišťovaných zdejším informačním centrem.

Dukovany

8 Jaderná elektrárna

Dominantou krajiny na Třebíčsku je bezesporu osm obrovských chladicích věží jaderné elektrárny Dukovany, od které se do krajiny vinou šňůry elektrického vedení neseného mohutnými ocelovými stožáry. Zdejší komplex zajišťuje přibližně 20 % energie spotřebované v České republice. Ročně se zde přitom vyrobí více než 14 miliard kWh, což by pokrylo spotřebu všech domácností u nás. Místní informační centrum nabízí zájemcům exkurzi do nitra areálu a možnost poznat výrobu jaderné elektřiny zblízka.

Jihlavské podzemí patří spolu s podzemím ve Znojmě k nejrozsáhlejším systémům tohoto druhu na našem území. Chodby jsou raženy ve skále v několika podlažích a nacházejí se téměř pod všemi objekty historického jádra města. První bylo raženo v průběhu 14. století, druhé a třetí pak v 16. století. Jihlavské podzemí vděčí za svůj vznik hospodářským důvodům, ale zároveň je dokladem zručnosti středověkých havířů, kteří se v okolí města věnovali těžební činnosti. Celková délka chodeb je 25 km a podzemí zaujímá plochu 50 000 m². V roce 1978 zde byla objevena jedna z největších záhad jihlavského podzemí, tzv. svítící chodba. Podzemí je z části zpřístupněné veřejnosti, vchod do podzemí se nachází u vstupu do městské knihovny (Hluboká 1).

Středověké světelské podzemí je nádhernou ukázkou umu a píle našich předků. Dvě stě metrů jeho délky je vyraženo v tvrdé hornině skalnatého meandru Sázavy. Rozsáhlé chodby si však dodnes zachovávají tajemství, o jejich smyslu a účelu se totiž můžeme jen dohadovat v souvislosti s podobnými chodbami v okolních městech. Podzemí je přístupné veřejnosti. Ve vstupním prostoru je umístěna malá expozice týkající se archeologických nálezů a historie podzemních prostor.

11 Čechtín Cihelna

 Původně na jižním okraji obce stála jednokomorová pec asi na 16 000 cihel, která musela být po vypálení vždy znovu navenožena. Majitel postavil vedle stávající pece v roce 1929 novou pec tzv. „kruhovku“. Cihelna s komínem o výšce 30 metrů nepřetržitě pracovala až do roku 1979. Na území České republiky se dodnes dochovalo jen 13 cihelen tohoto typu.

12 Nová Ves (TR) Cihelna

 V sousedství bývalého vápencového lomu severozápadně od obce stojí nápadná protáhlá stavba oválného půdorysu vyzděná z cihel, opatřená po celém obvodu klenutými vstupními otvory a překrytá sedlovou střechou. Jde o čtrnáctikomorovou cihlářskou kruhovou pec, která je pozoruhodnou technickou památkou z 2. poloviny 19. století.

13 Tasice Sklářská huť Jakub

 Sklárny vznikaly v místech, kde okolní lesy poskytovaly dostatek dřeva potřebného k topení a výrobě potaše. Nebylo tomu jinak ani u sklárny v Tasicích, která byla postavena v místech s dostatkem kvalitního křemene nezbytného k výrobě. Sklárna v Tasicích byla roku 1796 založena hutníkem Ferdinandem Čapkem. Areál sklárny v Tasicích proslavil televizní seriál Jaroslava Dietla „Synové a dcery Jakuba skláře“. Dnes je možné se v rámci prohlídkové trasy seznámit s tímto jedinečným sklářským skanzenem.

Jemnice

14 Městský vodovod (vzdušník)

V Jemnici lze dodnes obdivovat středověký vodovod, i když větší část této technické památky je uložena pod zemí. Pro návštěvníka nejzajímavější je objekt tzv. vzdušníku na ulici Horní valy, v němž byl podle potřeby vypouštěn vzduch z potrubí.

Hamry nad Sázavou

15 Vodní mlýn (šlakhamr)

Vznik Šlakhamru, známého v okolí podle posledních majitelů jako Brdičkův mlýn, je spojen s kolonizací krajiny cisterciáckým klášterem ve Žďáře. Vznik hamrů na Žďársku souvisel s využíváním energie řeky Sázavy a s těžbou horniny na úbočí kopce Peperek.

Po rozsáhlé rekonstrukci objektu byla zde pro veřejnost otevřena expozice hamernictví spojená s ukázkou chvostového hamru poháněného vodním kolem.

16 Česká Bělá

Letecký maják

 Na Šibeničním kopci stojí bývalý maják řízení leteckého provozu. Byl postaven roku 1930 a poprvé osvětlen v roce 1933. Majáky sloužily pro orientaci při nočních letech na trati Praha – Brno. Na Vysočině stály původně tři. Majáky svítily dvě hodiny denně.

17 Černíč

Vodní jeřáb

 Poblíž železničního přejezdu u Černíčského rybníka stojí vodní jeřáb z roku 1903. Jednalo se o speciální železniční zařízení, které v dobách provozu parních lokomotiv sloužilo k rychlému doplňování vody do jejich tendrů. Lokomotiva potřebovala ke svému provozu přibližně sedmkrát více vody než uhlí, proto bylo třeba vodu často doplňovat.

18 Těchobuz

Sýpka

 Obecní sýpka, tzv. kontribučenská, pochází z 2. poloviny 19. století a stojí na začátku vesnice u silnice od Pacova. Kontribučenské sýpky byly zřizovány na doporučení Marie Terezie z roku 1748 a později z nařízení Josefa II. k uložení části obilí, které v letech neúrody sloužilo jako osivo. Sýpka v Těchobuzi později z podnětu Bernarda Bolzana fungovala jako Obilní družstevní záložna, zřejmě první v Českých zemích.

19 Skorkov

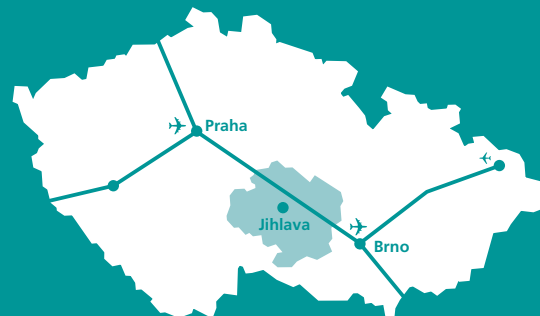
Vodojem

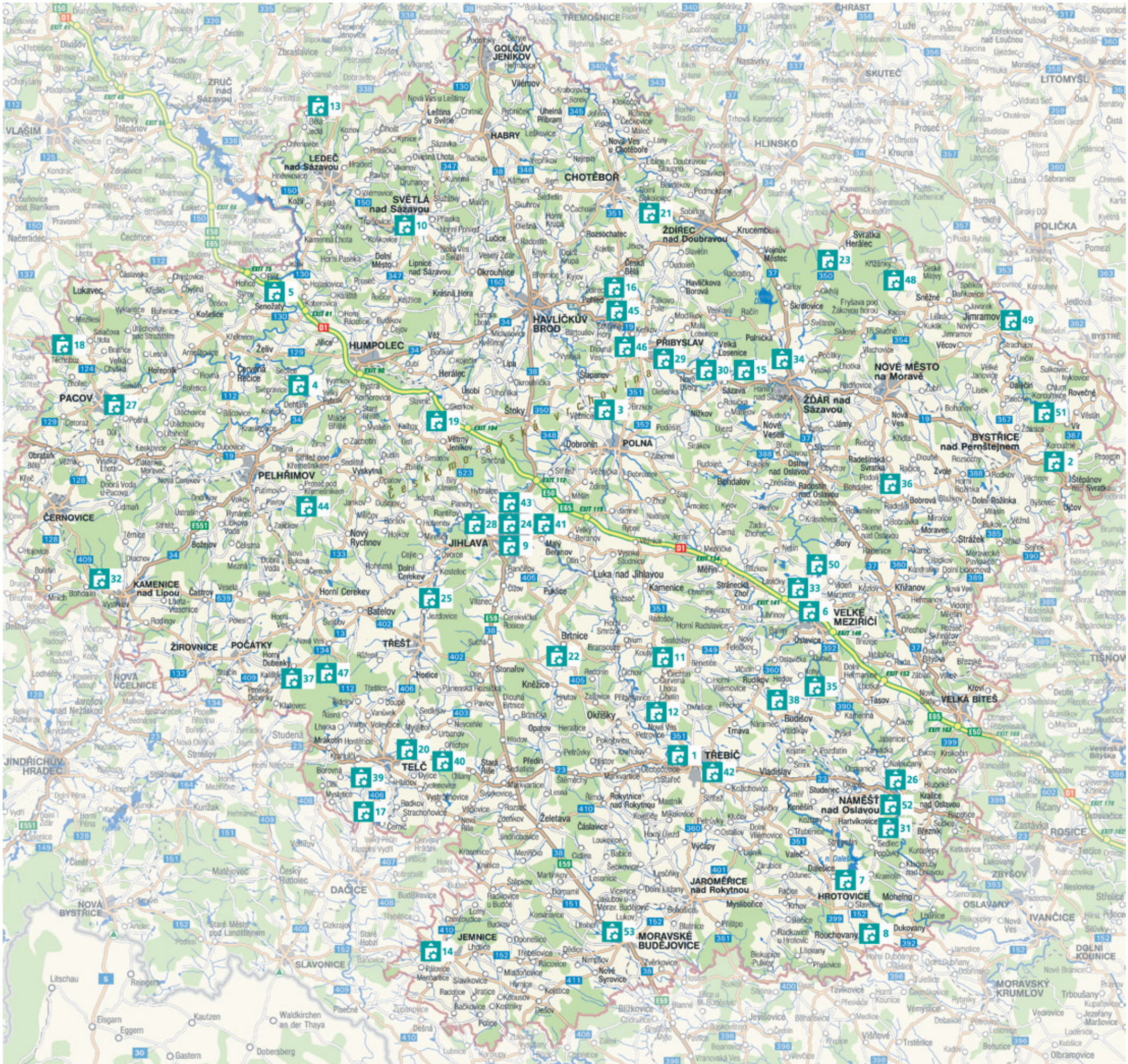

 Budova skorkovského vodojemu byla postavena v roce 1912 jako součást obecního vodovodu. Autorem stavby je Václav Špi-tálský, jenž celý vodovod projektoval. Nepřístupně se jevící budova chrání plně funkční technické zařízení, které jímá pramenitou vodu a dodnes jí Skorkov zásobuje.

První parní vlaky na trati Telč-Slavonice začaly jezdit již před více než sto lety, v roce 1902. Nová železnice navázala na trať z Kostelce u Jihlavy a pokračovala dále do Rakouska. V dubnu 1951 bylo spojení s Rakouskem násilně přerušeno. Nadšené snahy o obnovu spojení po sametové revoluci v posledním čase opět utichly. I když trať na státní hranici zatím končí, oblíbili si ji pěší turisté i „kolaři“ při svých cestách za poznáním. Pravidelně jsou na trati pořádány parní jízdy.

Technické památky

Technická památka

0km 4km 8km 12km 16km 20km

Technické památky prezentované v publikaci

1. Větrný mlýn, Třebíč 49°12'41.522"N, 15°52'2.671"E
2. Dřevěná lávka, Švařec 49°31'17.581"N, 16°20'32.647"E
3. Lutriánův most, Věžnice 49°31'24.768"N, 15°40'4.682"E
4. Vodní nádrž Sedlice 49°30'31.766"N, 15°16'27.688"E
5. Most vojslavický, Vojslavice 49°35'45.719"N, 15°12'25.698"E
6. Dálniční most Vysočina, Velké Meziříčí 49°21'38.657"N, 16°0'52.242"E
7. Dalešická vodní elektrárna 49°7'30.65"N, 16°7'20.073"E
8. Jaderná elektrárna Dukovany 49°5'6.388"N, 16°8'54.394"E
9. Podzemí, Jihlava 49°23'49.621"N, 15°35'30.172"E
10. Podzemí, Světlá nad Sázavou 49°40'5.741"N, 15°24'17.558"E
11. Cihelna, Čechtín 49°17'29.243"N, 15°49'1.092"E
12. Cihelna Nová Ves 49°15'14.46"N, 15°48'18.003"E
13. Sklárna Huť Jakub, Tasice 49°45'34.798"N, 15°15'10.026"E
14. Vodovod městský (vzdušník), Jemnice 49°1'8.813"N, 15°34'22.245"E
15. Vodní mlýn (šlakhamr), Hamry nad Sázavou 49°33'58.694"N, 15°52'43.064"E
16. Letecký maják, Česká Bělá 49°38'6.728"N, 15°41'36.526"E
17. Jeřáb vodní, Černíč 49°7'38.549"N, 15°27'24.089"E
18. Sýpka, Těchobuz 49°30'38.748"N, 14°56'3.934"E
19. Vodojem, Skorkov 49°29'46.766"N, 15°28'45.232"E
20. Železniční trať Telč – Slavonice 49°10'57.424"N, 15°27'50.631"E

Další zajímavé technické památky kraje Vysočina

21. Most, Bílek 49°42'13.918"N, 15°43'51.576"E
22. Mosty se soch. výzdobou, Brtnice 49°18'15.71"N, 15°40'40.944"E, 49°18'18.877"N, 15°40'35.156"E
23. Most, Herálec (ZR) 49°41'21.859"N, 15°59'32.592"E
24. Most U Jánů, Jihlava 49°24'24.529"N, 15°35'28.693"E
25. Most, Jezdovice 49°19'20.27"N, 15°29'4.583"E
26. Most se sochařskou výzdobou, Náměšť nad Oslavou 49°12'24.572"N, 16°9'32.509"E
27. Železniční most, Pošná 49°27'38.094"N, 15°1'55.602"E
28. Železniční viadukt, Jihlava 49°24'24.863"N, 15°35'20.36"E
29. Most, Ronov nad Sázavou 49°34'13.142"N, 15°46'8.732"E
30. Most, Sázava 49°33'17.697"N, 15°50'55.995"E
31. Čertův most, Sedlec 49°10'34"N, 16°9'22"E
32. Železniční most, Včelníčka 49°18'38.575"N, 15°2'2.334"E
33. Most dřevěný, Velké Meziříčí 49°21'40.708"N, 16°0'41.773"E
34. Most se sochařskou výzdobou, Žďár nad Sázavou 49°34'51.961"N, 15°56'9.727"E
35. Vodní mlýn Řihákův, Dolní Heřmanice 49°17'43.097"N, 16°2'36.508"E
36. Vodní mlýn Bílkův, Horní Bobrová 49°28'36.26"N, 16°6'11.041"E
37. Vodní mlýn Chadimův, Horní Dubénky 49°15'14.66"N, 15°18'18.927"E
38. Větrný mlýn (torzo), Budišov 49°16'47.293"N, 16°0'37.104"E
39. Parní mlýn, Telč 49°10'26.618"N, 15°27'38.736"E
40. Vodní pila, Dyjička 49°11'24.307"N, 15°33'6.251"E
41. Textilní továrna, Helenín 49°24'18.234"N, 15°37'16.027"E
42. Uměleckoprůmyslové závody, Třebíč 49°12'39.277"N, 15°52'55.397"E
43. Kutíště – zbytky dolování, Jihlava 49°25'44.064"N, 15°35'15.152"E
44. Zbytky stříbrných dolů, Křemešník 49°24'21.552"N, 15°18'45.86"E
45. Pekelská štola, Stříbrné Hory 49°36'28.500"N, 15°42'9.240"E
46. Štola, Přibyslav 49°34'30.665"N, 15°44'11.016"E
47. Sklárna, Janštejn 49°14'59.663"N, 15°19'13.434"E
48. Železárna, Milovy 49°39'59.718"N, 16°5'39.778"E
49. Vápenka, Trhonice 49°38'25.991"N, 16°14'26.301"E
50. Vodní přehrada, Mostišť 49°23'50.159"N, 16°0'43.539"E
51. Vodní přehrada, Vír 49°33'51.794"N, 16°18'37.637"E
52. Schulzovy filtry, Náměšť nad Oslavou 49°12'13.286"N, 16°9'22.855"E
53. Železniční trať Moravské Budějovice – Jemnice 49°3'27.249"N, 15°48'33.74"E

www.dedictvivysociny.cz

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Investice do vaší budoucnosti

ROP
Jihovýchod

Kraj **Vysočina**

Investice do vaší budoucnosti. Spolufinancováno Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj a krajem Vysočina.

Vydal: Krajský úřad kraje Vysočina, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, květen 2011, Žižkova 57, 587 33 Jihlava, tel.: 564 602 111, www.kr-vysocina.cz

Neprodejné.